

# 21<sup>ο</sup> Επιστημονικό Συνέδριο Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων

16-17 Οκτωβρίου 2020  
Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο

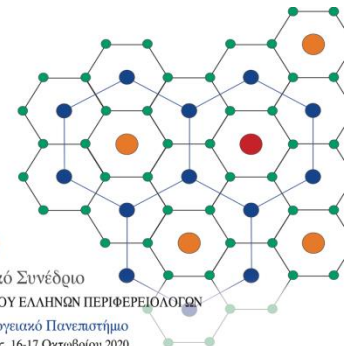
## Οι περιφερειακές στρατηγικές καινοτομίας στην Ελλάδα: Από τα RIS και RITTS στην Έξυπνη Εξειδίκευση

**Γιώργος Παπαμιχαήλ**

Σύμβουλος Καινοτομίας & Επιχειρηματικότητας, PhD  
Επιστημονικό Τεχνολογικό Πάρκο Κρήτης  
Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας

**Αρτέμης Σαϊτάκης**

Διευθυντής, Επιστημονικό Τεχνολογικό Πάρκο Κρήτης  
Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας



21<sup>ο</sup>

Επιστημονικό Συνέδριο  
ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΟΛΟΓΩΝ  
Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο  
Ηράκλειο Κρήτης, 16-17 Οκτωβρίου 2020

## **-Abstract-**

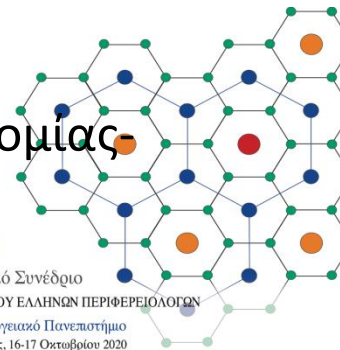
This paper studies the evolution and role of innovation strategies in regional development over the last 25 years in Greece. Through a historical review, the authors analyze the evolution and contribution of innovation strategies that have been designed and implemented in the Greek regions to date. Primary and secondary data are used to study how regional innovation policy implementation is affected by the institutional environment, the governance structure and the capabilities of the regions.

# Αντικείμενο μελέτης εργασίας

- ✓ Η στρατηγική για την καινοτομία και την περιφερειακή ανάπτυξη σε οικονομικά ασθενέστερες και συγκλίνουσες περιφέρειες
- ✓ Η εξέλιξη των πολιτικών καινοτομίας των ελληνικών περιφερειών
- ✓ Παράγοντες επιτυχίας και προκλήσεις υλοποίησης στρατηγικών για την καινοτομία

# Μεθοδολογία έρευνας

- Ποιοτική έρευνα
- Εστίαση στις οικονομικά ασθενέστερες
  - *Ελληνικές περιφέρειες που συμμετείχαν σε προγράμματα Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας (ΕΤΑΚ) τις τελευταίες τρεις δεκαετίες*
- Πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές έρευνας
- Συμμετοχική παρατήρηση (participant observation) + συνεντεύξεις
- Επαγωγική μέθοδος (inductive method)
  - μετάβαση από συγκεκριμένες παρατηρήσεις σε γενικά συμπεράσματα
- Η ανάλυση των δεδομένων βασίστηκε σε 4 γενιές πολικών καινοτομίας προγραμμάτων (1977-2020)



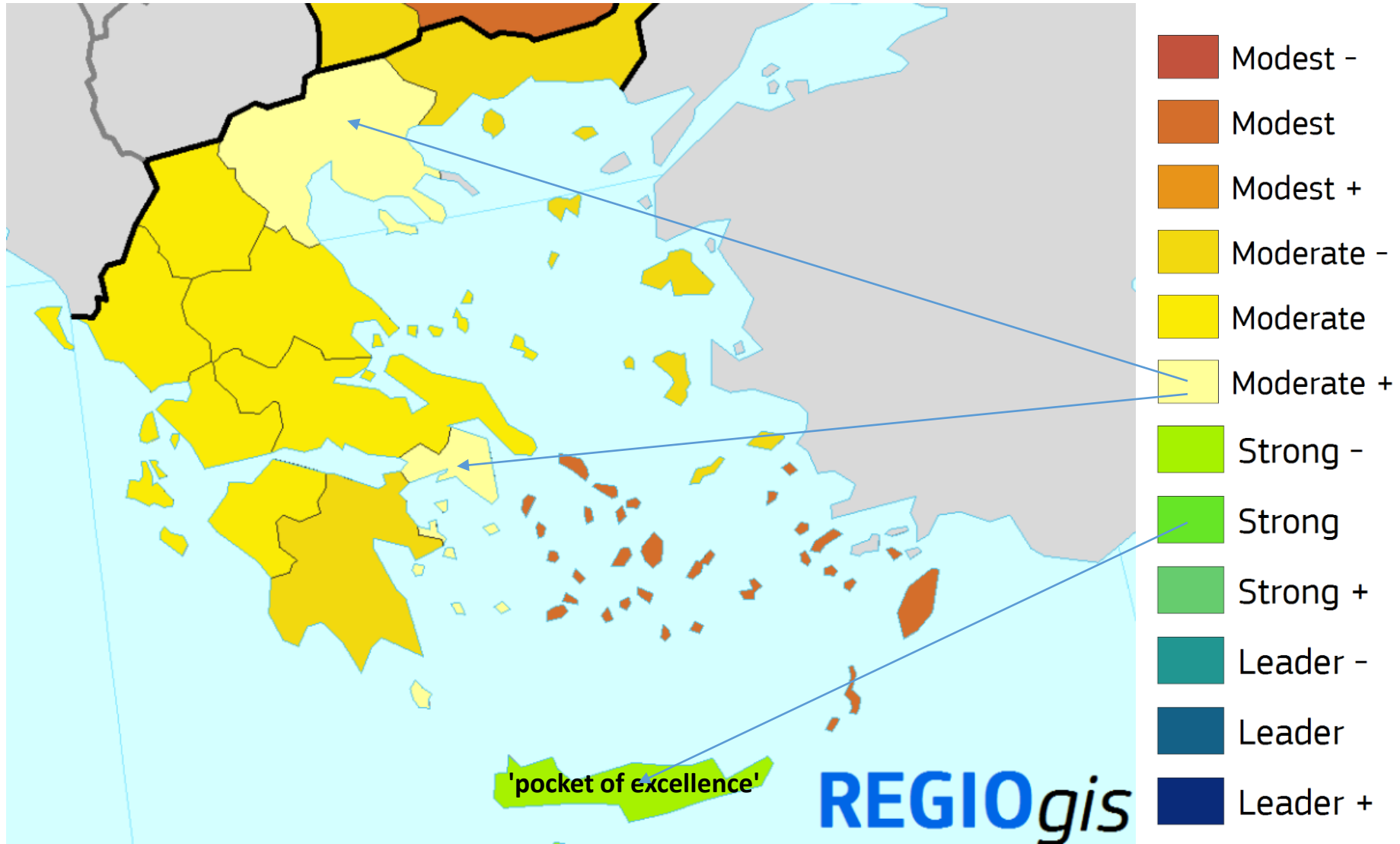
# Οικονομικά ασθενέστερες και συγκλίνουσες περιφέρειες (*catch-up regions*)

- **Κατακερματισμένα περιφερειακά συστήματα καινοτομίας** (Martin and Trippl, 2014, Cooke and Memedovic, 2003)
- **Περιορισμένη ικανότητα διαπεριφερειακής συνεργασίας και δικτύωσης** (Papamichail et al., 2018)
- **Χαμηλή απορροφητική ικανότητα** (Asheim and Grillitsch, 2015)
- **Χαμηλές μαθησιακές ικανότητες και δεξιότητες** (Oughton et al., 2002)
- **Περιορισμένες δυνατότητες βιομηχανικής διαφοροποίησης** (Boschma et al., 2014)



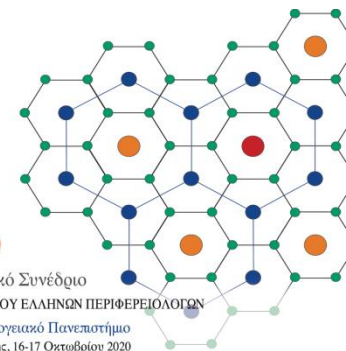
Αδυναμία σχεδιασμού και ανάπτυξης μιας εποικοδομητικής προσέγγισης για τις πολιτικές καινοτομίας

# Ελληνικές Περιφέρειες



Regional Innovation Scoreboard 2019. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019

*Δράσεις και προγράμματα για την  
περιφερειακή καινοτομία:  
Ιστορική αναδρομή  
1997-2020*



210

Επιστημονικό Συνέδριο  
ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΟΛΟΓΩΝ  
Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο  
Ηράκλειο Κρήτης, 16-17 Οκτωβρίου 2020

# RIS και RITTS (1<sup>η</sup> γενιά)

Regional Innovation Strategies (RIS)

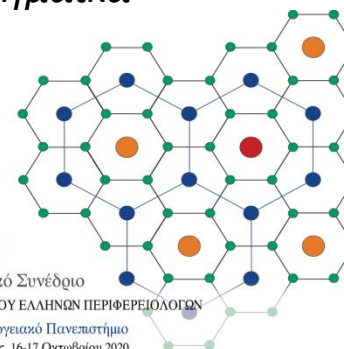
Regional Innovation and Technology Transfer Strategies (RITTS)

**Προσπάθειες για συντονισμένη διακυβέρνηση πολιτικών καινοτομίας (public-policy governance) σε περιφερειακό επίπεδο**

- Περίοδος 1995-1999
- Πρώτη προσπάθεια της ΕΕ για άμεση επαφή με τις Ελληνικές περιφέρειες σε θέματα καινοτομίας και περιφερειακής ανάπτυξης
- Ενεργή συμμετοχή των Περιφερειών (σχεδιασμός + υλοποίηση)
- Προώθηση της Διαβούλευσης
- Σε 7 από της Ελληνικές περιφέρειες η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα ήταν πάνω από τον Ευρωπαϊκό ΜΟ
- Διαχείριση έργων
  - *Διαχειριστική Αρχή, Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης, Επιμελητήρια, Ακαδημαϊκά Ιδρύματα*
  - *Συντονιστικές Επιτροπές (Steering Committees)*
  - *Μονάδες Διαχείρισης (Management Units)*
  - *Ομάδες εργασίας (ad-hoc)*

21ο

Επιστημονικό Συνέδριο  
ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΟΛΟΓΩΝ  
Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο  
Ηράκλειο Κρήτης, 16-17 Οκτωβρίου 2020





# Προγράμματα RIS και RITTS (συν)

## Σημαντικά αποτελέσματα:

1. Δημιουργία και ενίσχυση μηχανισμών προώθησης της έρευνας και της καινοτομίας (TTO, IPR)

1. Δημιουργία Στρατηγικών Σχεδίων για την προώθηση της καινοτομίας (σε περιφερειακό επίπεδο)

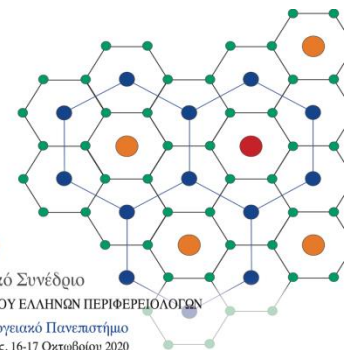
- Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης
- Καταγραφή δυνατών και αδύνατων σημείων
- Ανάγκες
- Αναπτυξιακές προτεραιότητες

2. Ενδο- & Δια-περιφερειακή Δικτύωση (intra- & cross-regional networking)

- Συνεργασία ιδιωτικού-δημοσίου τομέα (πρωταγωνιστικό ρόλο ο ιδιωτικός τομέας)
- Ανταλλαγή εμπειριών και παραδειγμάτων καλής πρακτικής σε θέματα πολιτικής καινοτομίας με άλλες περιφέρειες
- Παραδοσιακή οικονομία (business as usual practices) Vs Οικονομία της Γνώσης

3. Δημιουργία κουλτούρας συνεργασίας

=) αύξηση της συμμετοχής των Ελληνικών περιφερειών σε Ευρωπαϊκά έργα ΕΤΑΚ



## Καινοτόμες Δράσεις (2<sup>η</sup> γενιά)

- Περίοδος 2000-2006
- Δράσεις για την τεχνολογική καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα των περιφερειών
- Κοινωνία της πληροφορίας
- Παραδείγματα από την Περιφέρεια Κρήτης
  - **Παρατηρητήριο Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας - OBINNE**
  - **Περιφερειακό Δίκτυο Τεχνολογικής Προσφοράς – RENTS** (one-stop-shop για την αξιοποίηση έρευνας)
  - **Φυτώριο ιδεών – UNISTEP** (ακαδημαϊκή επιχειρηματικότητα, κατάρτιση φοιτητών, startups)

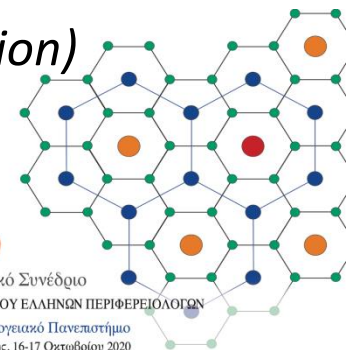
# Περιφερειακοί Πόλοι Καινοτομίας-ΠΠΚ (3<sup>η</sup> γενιά)

- Περίοδος 2006-2008
  - Κοινοπραξίες έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης σε τομείς προτεραιότητας της κάθε περιφέρειας
  - Κατάρτιση και εκπαίδευση
  - Αύξηση της επιστημονικής εξειδίκευσης
- Περιφερειακός Πόλος Καινοτομίας Θεσσαλίας
  - Περιφερειακός Πόλος Καινοτομίας Κεντρικής Μακεδονίας
  - Περιφερειακός Πόλος Καινοτομίας Δυτικής Μακεδονίας
  - Περιφερειακός Πόλος Δυτικής Ελλάδας
  - Περιφερειακός Πόλος Καινοτομίας Κρήτης
- 200 συμμετέχοντες, 70% επιχειρήσεις

(5) 20,2 εκ. €

# Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης-RIS3 (4<sup>η</sup> γενιά)

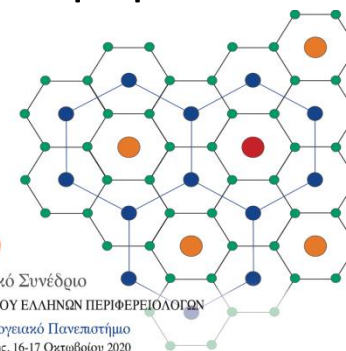
- Περίοδος 2014-2020
- Νέα γενιά στρατηγικών για την καινοτομία και την περιφερειακή ανάπτυξη
- Στρατηγική για την κοινωνική συνοχή
- Στρατηγικό εργαλείο για την οικονομική σύγκλιση των χωρών του Ευρωπαϊκού νότου με τον βορρά (Landabaso, 2014)
- Βασίζεται σε:
  - Διαθρωτικές αλλαγές (*structural changes*)
  - Θεσμικό μετασχηματισμό (*institutional transformation*)
  - Διάχυση και αφομοίωση νέας γνώσης (*Knowledge diffusion and absorption*)
  - Δημιουργία ικανοτήτων (*capacity building*)
  - Επιχειρηματικό πειραματισμό (*entrepreneurial experimentation*)
  - Διαφοροποίηση (*diversification*)



# Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης-RIS3 (συν)

## Η επιχειρηματική ανακάλυψη

- Δυναμική, συλλογική και συνεχής διαδικασία για την εξεύρεση νέων επιχειρηματικών ευκαιριών που μπορούν να οδηγήσουν σε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα
  - Προτεραιότητες εξειδίκευσης
- Προϋποθέτει τη συμμετοχή και παρακινεί τη συνεργασία όλων των βασικών παραγόντων του περιφερειακού αναπτυξιακού και παραγωγικού συστήματος
- Εξελικτική διαδικασία μέσα από την οποία οι περιφέρειες προωθούν την ενδοπεριφερειακή (intra-regional) και διαπεριφερειακή (inter-regional) επικοινωνία,
- Δεν υπάρχει κάποια συγκεκριμένη μεθοδολογία για την υλοποίησή της, one-size-fits-all (Tödtling and Trippl, 2005)



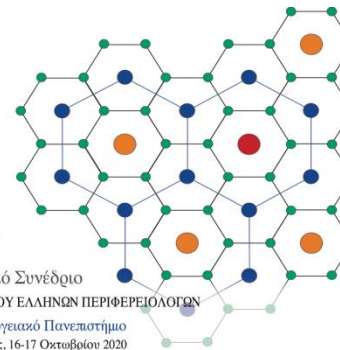
21ο

Επιστημονικό Συνέδριο  
ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΟΛΟΓΩΝ  
Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο  
Ηράκλειο Κρήτης, 16-17 Οκτωβρίου 2020

# Προγράμματα-δράσεις για την τεχνολογία, την καινοτομία και την περιφερειακή ανάπτυξη

Πρόγραμμα - δράσεις	Γενιά Προγραμμάτων	Περίοδος υλοποίησης
Περιφερειακή στρατηγική καινοτομίας (RIS)	1 <sup>η</sup>	1997-1999
Περιφερειακή στρατηγική καινοτομίας και μεταφοράς τεχνολογίας (RITTS)	1 <sup>η</sup>	1997-1999
Καινοτόμες Δράσεις	2 <sup>η</sup>	2000-2006
Κοινωνία της Πληροφορίας (IS)	2 <sup>η</sup>	2000-2006
Τεχνολογική πρόβλεψη (Foresight)	2 <sup>η</sup>	2000-2006
Περιφερειακοί Πόλοι Καινοτομίας (ΠΠΚ)	3 <sup>η</sup>	2006-2008
Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3)	4 <sup>η</sup>	2014-2020

# Συμπεράσματα έρευνας



210

Επιστημονικό Συνέδριο  
ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΟΛΟΓΩΝ  
Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο  
Ηράκλειο Κρήτης, 16-17 Οκτωβρίου 2020

# *Παράγοντες επιτυχίας των στρατηγικών για την καινοτομία και την περιφερειακή ανάπτυξη*





## (1) Θεσμικό Περιβάλλον

- Ένα **ανεπτυγμένο** και **σταθερό** θεσμικό περιφερειακό περιβάλλον αυξάνει τις πιθανότητες για μια καλά σχεδιασμένη και επιτυχημένη στρατηγική καινοτομίας

### Παράδειγμα 1

Αξιοκρατία + Εμπιστοσύνη + Ευελιξία στο θεσμικό πλαίσιο

- Δημιουργία & προώθηση της ενδοπεριφερειακής συνεργασίας
- Ενισχύει τη διάχυση νέας διεπιστημονικής γνώσης απαραίτητη για τη χάραξη πολιτικών καινοτομίας (knowledge complementarities)

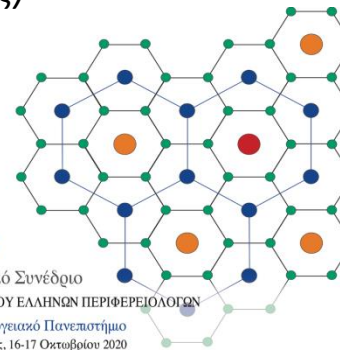
### Παράδειγμα 2

Θεσμικό περιβάλλον απαλλαγμένο από γραφειοκρατικές αγκυλώσεις

- Έχει περισσότερες πιθανότητες να εξαλείψει φαινόμενα διαφθοράς
- για να προσελκύσει περισσότερα ιδιωτικά κεφάλαια για επενδύσεις σε έρευνα και καινοτομία

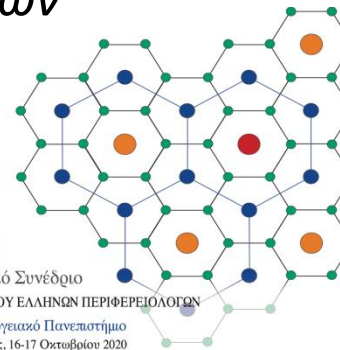
## (2) Δομές & εργαλεία διακυβέρνησης πολιτικής

- Αυτόνομο και σύγχρονο σύστημα διακυβέρνησης πολιτικής
  - Περιφερειακό Vs κεντρικό (αποφυγή κεντρικής γραφειοκρατίας)
  - Bottom-up Vs Top-down πρακτικές διακυβέρνησης (περιφερειακές ιδιαιτερότητες)
- Θεσμοθέτηση εργαλείων πολιτικής διακυβέρνησης σε περιφερειακό επίπεδο (με πρωτοπόρα την Περιφέρεια Κρήτης)
  - Περιφερειακά Συμβούλια Έρευνας και Καινοτομίας-ΠΣΕΚ (Ν.4386/2016 άρθρο 10)
  - Παρατηρητήριο Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας
    - Παρατηρητήριο Καινοτόμου Επιχειρηματικότητας Κρήτης (Περιφέρεια Κρήτης)
- Δημιουργία εξειδικευμένων περιφερειακών δεικτών Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας



### (3) Ικανότητες και δυνατότητα περιφερειακού μετασχηματισμού

1. Η ικανότητα του παραγωγικού ιστού να εντοπίζει και να αφομοιώνει νέα καινοτόμα γνώση για επιχειρηματική αξιοποίηση (*absorptive and technology-innovation capabilities*)
2. Η ικανότητα των περιφερειών να προωθούν ερευνητικές και επιχειρηματικές συνεργασίες (*networking capabilities*)
3. Η ικανότητα για λήψη στρατηγικών αποφάσεων για μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες επενδύσεις (*financial-investment capabilities*)
4. Η ικανότητα των περιφερειών να μπορούν να σχεδιάζουν στρατηγικές εξασφαλίζοντας ικανοποιητική κρίσιμη μάζα των τοπικών παραγόντων και κυρίως των επιχειρήσεων
5. Η ικανότητα να προωθούν και να υποστηρίζουν δημόσιες-ιδιωτικές επενδύσεις κατά την υλοποίηση της στρατηγικής

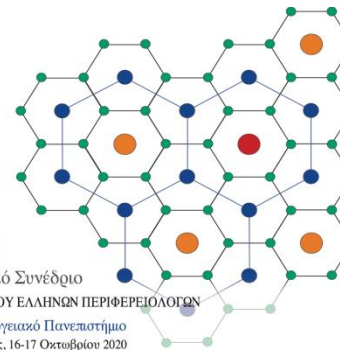


# Παράγοντες επιτυχίας της RIS3 (RIS3 enablers)

Δυνατό	<b>Μικρή προοπτική για επιτυχημένη RIS3</b>	<b>Μεγάλη προοπτική για επιτυχημένη RIS3</b>
<b>Ικανότητες &amp; Δυνατότητα Μετασχηματισμού</b>	<b>Πολύ μικρή προοπτική για επιτυχημένη RIS3</b>	<b>Μικρή προοπτική για επιτυχημένη RIS3</b>
Αδύναμο	Αδύναμο	Δυνατό
	<b>Θεσμοί &amp; Διακυβέρνηση</b>	

# Προκλήσεις υλοποίησης-δράσεις

- Επιχειρηματική ανακάλυψη ως μόνιμο βασικό εργαλείο-στοιχείο των περιφερειακών στρατηγικών
  - Συνεχής, επαναλαμβανόμενη, σε βάθος
  - Πολύ-συμμετοχική (όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς)
  - Εξασφαλίζει κρίσιμη μάζα (πχ επιχειρήσεων)
- Δημιουργία και **θεσμοθέτηση** περισσότερων εργαλείων πολιτικής διακυβέρνησης (πχ ΠΣΕΚ)
  - Εξατομικευμένα
  - Σχεδιασμένα βάσει των ιδιοτεροτήτων των περιφερειών (Place-based)
- Περισσότερη περιφερειακή αυτονομία (σταδιακά και υπό όρους)
  - Μερική απαγκίστρωση από κεντρικά συστήματα ελέγχου και διαχείρισης της πολιτικής
- Δημιουργία εξειδικευμένων περιφερειακών δεικτών για
  - κατανόηση του υφιστάμενου οικοσυστήματος
  - παρακολούθηση και αξιολόγηση της υλοποίησης των στρατηγικών



21ο

Επιστημονικό Συνέδριο  
ΤΟΥ ΣΥΝΑΣΜΟΥ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΟΛΟΓΩΝ  
Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο  
Ηράκλειο Κρήτης, 16-17 Οκτωβρίου 2020

# Ευχαριστούμε

Γιώργος Παπαμιχαήλ

[george@stepc.gr](mailto:george@stepc.gr)

Αρτέμης Σαϊτάκης

[saitakis@stepc.gr](mailto:saitakis@stepc.gr)

